

25.06.2003

aen

02.04.03

2003/1372ME/ME1CBU:elt

Det Kongelige Kultur- og Kirkedepartement
Postboks 8030
0030 Oslo

Høringsuttalelse - forslag til endringer i åndsverkloven m.m. blant annet som følge av Europaparlaments- og Rådets direktiv 2001/29/EF (INFOSOC-direktivet)

Et forslag om omfattende endringer i åndsverkloven er sendt på høring. Endringene er i hovedsak foranlediget av opphavsrettsdirektivet, også kalt INFOSOC-direktivet (Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF av 22. mai 2001). NHO har valgt å konsentrere sine uttalelser om et par hovedtemaer.

Ettersom EØS-komiteen ennå ikke har gjort INFOSOC-direktivet til del av EØS-avtalen, avgis denne høringsuttalelsen under forutsetning av at så faktisk skjer.

Innledningsvis skal det bemerkes at åndsverkloven etter hvert har blitt et lappeteppe av lovendringer. Loven er lite tilgjengelig for alminnelige brukere, og oppleves selv av jurister som unødig komplisert. De lovendringer som her foreslås vil forsterke dette inntrykket. Det bør vurderes å foreta en total omredigering og omskriving av loven.

Bestemmelser om midlertidig eksemplarfremstilling (åndsverkloven §§ 2 og 11a)

Det foreslås å presisere at fremstilling av ikke bare varige- men også midlertidige eksemplarer er omfattet av eneretten. Det gjøres imidlertid et viktig unntak i forslag om ny § 11a. Midlertidig eksemplarfremstilling ”som utgjør en integrert og vesentlig del av en teknisk prosess hvis eneste formål er å muliggjøre lovlig bruk av et åndsverk eller en overføring i nettverk... omfattes ikke av eneretten etter § 2”. Denne unntaksbestemmelsen er viktig for å sikre at vernede verk kan brukes på lovlig vis, typisk via browsing på Internett.

NHO støtter disse forslagene, som ser ut til å være en direkte implementering av direktivteksten. Det antas likevel at det vil oppstå tolkningsproblemer når det i praksis skal defineres nærmere hvilke midlertidige eksemplarer som faller innenfor og utenfor eneretten. Vi har ikke noe forslag til noen nærmere måte å definere spørsmålet på, som antagelig må finne sin løsning i praksis.

Nye hjemler for avtalelisens

En avtalelisens er en kollektiv lisensavtale der en gruppe opphavsmenn representeres gjennom en eller flere organisasjoner. Disse avtalene binder også de opphavsmennene som ikke har knyttet seg til organisasjonene, så lenge de er omfattet av organisasjonens ”virkeområde”.

Det foreslås flere nye bestemmelser om avtalelisenser, og NHO er mest opptatt av endringene i § 13 (undervisningsvirksomhet) og § 14 (erhvervsvirksomhet). I disse bestemmelsene foreslås det at det heretter skal kunne inngås avtalelisenser om ikke bare analog kopiering, men også digital kopiering. Dette forslaget er ikke forankret i opphavsrettsdirektivet. Direktivet omfatter nemlig ikke avtalelisenser. Endringsforslaget er begrunnet i den tekniske utviklingen og ønsket om å likestille kopiering som tjener samme formål, selv om det gjøres bruk av ulike medier.

NHO har gjennom de siste årene vært pådriver for at lovverket må være teknologinøytralt. Det er derfor naturlig for NHO å støtte dette forslaget om å innføre hjemmel for avtalelisens også for digital kopiering. Et tilleggsargument for å gå inn for dette forslaget er at avtalelisens innebærer en effektiv form for rettighetsklarering for både opphavsmenn og brukere.

Forutsetning om lovlig kopieringsgrunnlag

I § 11 foreslås det inntatt et forbud mot kopiering på basis av ulovlig kopieringsgrunnlag. Også dette er en problemstilling som ikke er regulert i direktivet. Ikke desto mindre er forslaget tilsynelatende fornuftig, fordi det hersker bred politisk enighet om at piratkopiering ikke fortjener lovgivers anerkjennelse. NHO er enig i dette, men vil samtidig påpeke at forbudet blir svært vanskelig å håndheve. Dette gjelder både fordi håndhevingen lett vil krenke privatlivets fred og fordi det ofte vil være svært vanskelig for brukeren å bringe på det rene om kopieringsgrunnlaget er lovlig eller ikke. Det må unngås at innføringen av en slik regel i praksis begrenser den lovlige adgangen til kopiering.

NHO mener derfor at departementet bør vurdere på nytt om det er lovgivningsteknisk- og politisk formålstjenelig å innføre en slik regel.

”Rimelig kompensasjon” for privatkopiering

Direktivet forutsetter at det skal gis en ”rimelig kompensasjon” for privat kopiering. I høringsnotatet skisseres tre alternative måter å håndtere implementeringen av dette på:

- Forbud mot privat kopiering
- Bevilgning over statsbudsjettet
- Plikt for produsent eller importør av lagringsmedia til å betale vederlag/avgift

Første alternativet mener NHO er fullstendig utelukket. Det bryter med et grunnleggende opphavsrettslig prinsipp. Det er derfor mellom de to siste alternativene valget må gjøres, og departementet ber om synspunkter omkring dette valget.

En overføring over statsbudsjettet er enkel å administrere, men innebærer at samtlige skattebetalere betaler for privatkopiering. Forslaget om avgift på lagringsmedier er mer målrettet, selv om det også vil ramme flere enn de som kopierer privat. NHO mener at det er prinsipielt riktigst at vederlagsinnkrevningen innrettes slik at brukerne betaler. Et vesentlig spørsmål med dette alternativet er hva som skal regnes som lagringsmedier i denne sammenheng. I høringsnotatet sies det at kopimaskiner ikke skal omfattes. At uinnspilte CD-plater, DVD-plater og kassetter omfattes, er vel klart. Men hva med PC-hardisker, mobiltelefoner og andre innretninger? Hva som er lagringsmedier er tenkt regulert i forskrift. NHO mener at det må være et krav at de lagringsmedier som omfattes er relevante for denne bruk. Medier som hovedsakelig tjener et annet formål enn lagring, må unntas.

Forbud mot omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer

Det foreslås å forby omgåelse av såkalte ”effektive tekniske beskyttelsessystemer som har til formål å kontrollere tilgang til og bruk av et vernet verk, og som benyttes av rettighetshaver eller den som har gitt samtykke” (§§ 53 og følgende). Dette ville typisk kunne dreie seg om kryptering av data. At systemene skal være effektive, betyr at det skal dreie seg om adgangskontroll- eller beskyttelsesmekanismer som fungerer etter sitt formål. Omgåelsesforbudet gjelder bare opphavsrettslig relevante handlinger. Det vil formodentlig innebære at omgåelse som gir adgang til avspilling av CD’er innen det private område ikke rammes av forbudet.

Forslaget, som følger av opphavsrettsdirektivet, er ment å gjøre opphavsmannens enerett effektiv. Forslaget vil imidlertid samtidig rent faktisk ramme den bruksrett som er lovlig i henhold til åndsverkloven. Dette er søkt balansert ved en bestemmelse om at opphavsmannen/rettighetshaveren plikter å påse at noen av de persongruppene som etter loven har rett til å bruke verket, skal kunne gjøre dette uten hinder av disse beskyttelsessystemene (§ 53b). En særskilt nemnd skal påse at denne bestemmelsen følges.

NHO mener at disse tiltakene som skal sikre den lovlige bruken er viktige, men mener samtidig at alle lovlige brukere må sikres. NHO vil særlig peke på at institusjoners og ervervsvirksomheters lovlige bruk i kraft av avtalelisens må sikres på samme måte (se åndsverkloven § 14). Videre blir det underlig om ikke privat bruk i henhold til lovens § 12 skal sikres tilsvarende. Det vil være urimelig om det innføres regler om vederlag som kompensasjon for privatkopiering (forslagets §§ 12a-12c), samtidig som opphavsmennene skal kunne sette effektive tekniske sperrer mot slik privat bruk.

Konsumpsjon av eneretten til spredning

Opphavsmannen har enerett til å spre åndsverket (fysiske eksemplarer). Denne eneretten anses oppbrukt/konsumert når eksemplarer av verket er solgt eller overdratt med opphavsmannens samtykke. Da kan enkeltteksemplaret av åndsverket (for eksempel en bok eller CD-plate) overdras videre. I Norge har vi i dag en regel om at dette gjelder uavhengig hvor i verden eksemplaret første gang er solgt/overdratt. Innen EU gjelder en regel som i større grad tilgodeser opphavsmannen, nemlig at spredningsretten kun er konsumert dersom salget/overdragelsen første gang skjedde innen EU-området. En kaller dette for global konsumpsjon (slik Norge har) versus regional konsumpsjon (slik EU har).

Departementet foreslår uten særlig begrunnelse å opprettholde regelen om global konsumpsjon. Dette i motsetning til hva som foreslås på andre områder, for eksempel innenfor varemerkeretten. I varemerkeretten er det i den såkalte Varemerkeutredningen II foreslått at den nye varemerkeloven innfører regional konsumpsjon, fordi dette kreves av EØS-retten. I foreliggende høringsnotat om endringer i åndsverkloven forutsetter departementet uten videre at Norge står fritt til å velge konsumpsjonsregel, og det foreslås derfor å beholde regelen om global konsumpsjon. Rettslig sett er dette diskutabelt.

NHO mener at også konsumpsjonsreglene må harmoniseres med de regler som gjelder på resten av det europeiske markedet. Norske opphavsmenn vil ellers stille svakere enn sine konkurrenter i EU.

Vennlig hilsen
NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON
Juridisk Område

Anna E. Nordbø
advokat